

PLAN ODNOWY MIEJSCOWOŚCI GRĄDY

na lata 2017–2027

Orzysz, lipiec 2017

Spis treści

Wstęp	s.2
1. Charakterystyka sołectwa Grądy	s.4
1.1 Położenie i środowisko przyrodnicze	s.6
1.2 Historia miejscowości	s.6
1.3 Zabytki	s.7
2. Analiza zasobów	s.8
3. Diagnoza możliwości rozwoju sołectwa Grądy	s.12
3.1 Analiza SWOT	s.12
4. Planowane kierunki rozwoju	s.14
4.1 Wizja rozwoju wsi	s.14
4.2 Cele strategiczne i działania	s.15
4.3 Szacunkowy koszt i harmonogram planowanych przedsięwzięć	s.16
5. System wdrażania i monitoringu	s.20
6. Public Relations Planu Odnowy Miejscowości Grądy	s.21
Podsumowanie	s.22

Wstęp

Konieczność opracowania Planu Odnowy Miejscowości w sposób formalny wynika z wytycznych Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, a w szczególności wytycznych Osi 3 PROW – Działanie Odnowa i Rozwój Wsi. Oś 3 zakłada między innymi wspieranie działań mających wpływać na poprawę jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi.

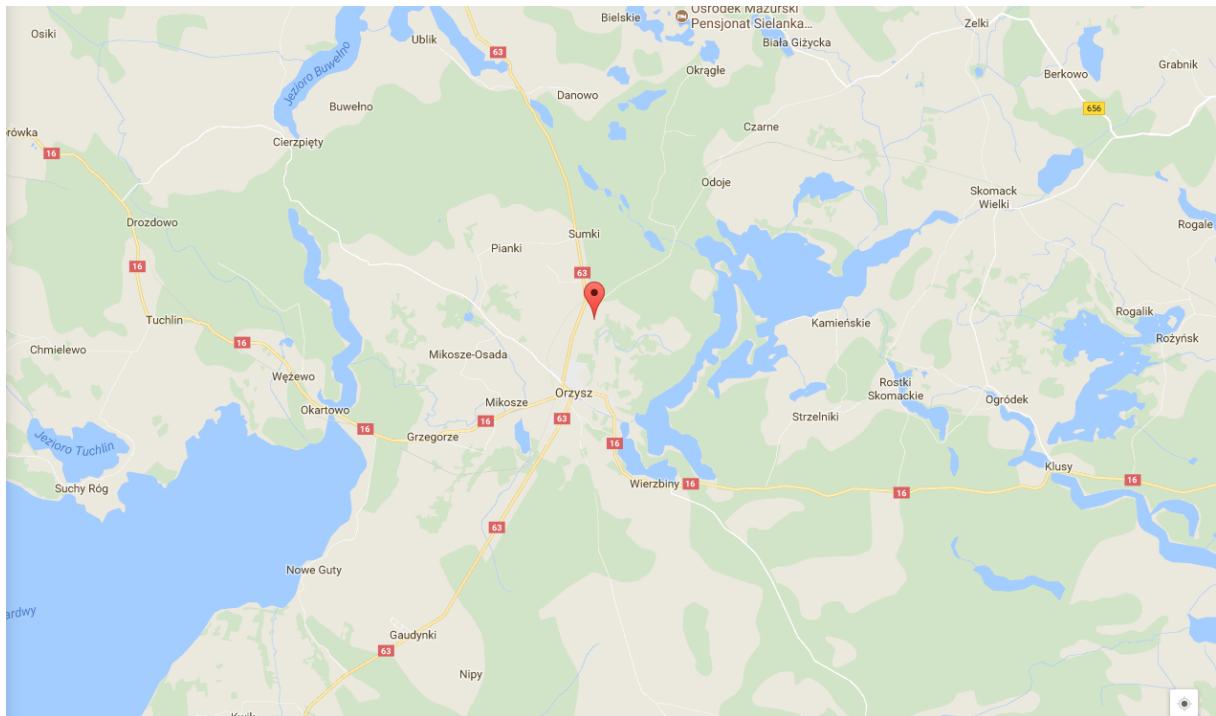
Warunkiem uzyskania wsparcia ze środków unijnych jest stworzenie Planu Odnowy Miejscowości, który jest zgodny z Strategią Rozwoju Gminy Orzysz na lata 2015-2025 oraz innymi dokumentami strategicznymi o charakterze lokalnym, regionalnym, krajowym. Dlatego też Plan Odnowy Miejscowości Grądy wpisuje się w Strategię Rozwoju Gminy Orzysz na lata 2015-2025, Strategię Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Strategię Rozwoju Kraju oraz Strategię Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2014 –2020.

Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z elementów wpływających na rozwój, odnowę wsi oraz poprawę warunków pracy i życia mieszkańców. Opracowanie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy ubieganiu się o środki finansowe w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 Działanie Odnowa i Rozwój Wsi. Plan Odnowy Miejscowości Grądy jest dokumentem o charakterze planowania strategicznego i ma na celu stworzenie szczegółowej koncepcji i wizji rozwoju miejscowości. Odnowa i rozwój wsi jest wypadkową wielu działań, wśród których pierwsze miejsce zajmuje aktywność, zaangażowanie i solidarna postawa mieszkańców, dlatego też w przygotowaniu dokumentu od samego początku uczestniczyli aktywnie mieszkańcy Grądy. Plan Odnowy Miejscowości zawiera działania długofalowe, określone w horyzoncie czasowym na lata 2017 –2027. Określa generalny kierunek rozwoju oraz przedstawia metody i narzędzia jego wdrażania. Ponadto umożliwia planowe realizowanie działań ukierunkowanych na tworzenie jak najkorzystniejszych warunków rozwoju wsi i życia mieszkańców.

Sporządzenie planu rozwoju wsi to nie lada wyzwanie. Warto to wyzwanie podjąć, by rozważyć różnorodne inicjatywy mieszkańców i dobrze wykorzystać fundusz sołecki. Zgłoszona inicjatywa powinna odnosić się do konkretnej potrzeby. Ważne jest też uzasadnienie, w jaki sposób realizacja zadania poprawi warunki życia mieszkańców lub przyczyni się do rozwoju wsi i gminy.

Plan ma na celu:

- usystematyzowanie informacji o tym, co mamy i czego nie mamy (diagnoza i potrzeby),
- ułatwienie pozyskiwania funduszy na rozwój wsi,
- rozważenie, co leży w możliwościach sołectwa, a co wymaga pomocy z zewnątrz,
- wprowadzenie porządku w postrzeganiu wsi i planowanych działaniach oraz kształtowaniu wizerunku i wytyczaniu celów,
- dopasowanie rocznych inicjatyw do wieloletnich zamierzeń,
- podporządkowanie rocznych inicjatyw finansowanych z funduszu sołectkiego długofalowym celom rozwoju wsi.

Rys.2.

W 2016 roku Sołectwo Grądy liczy 121 mieszkańców zameldowanych na stałe.

Zestawienie informacyjne o osobach z bazy Rejestru Mieszkańców, stan bazy na dzień 31 grudnia 2016r., zameldowanie stałe

L.p.	Wiek	Kobiety	Mężczyźni
1.	0-6	5	5
2.	7-15	9	9
3.	16-19	2	3
4.	20-60	36	0
5.	20-65	0	31
6.	Pow. 60	13	0
7.	Pow. 65	0	8
Razem:		60	61

Źródło UM w Orzyszu

Położenie i środowisko przyrodnicze

Wieś położona jest w południowo-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierza Elckiego, w odległości około 2 km na północ od Orzysza.

Od strony południowej sołectwo sąsiaduje z miastem Orzysz. Z pozostałych stron graniczy z sołectwem Mikosze, Pianki, Odoje i Jeziorem Orzysz. W latach 1975-1998 miejscowości należały administracyjnie do województwa suwalskiego.

Historia miejscowości

Grądy lokowano 18 października 1550 roku, kiedy to Jan, sołtys z Orzysza (*alte Schulz zum Ariss Jann*), kupił od starosty ryńskiego Jerzego von Diebesa (*Georg von Diebes*) *ein Ort Bruch* między bagnem *Kallen*, a rzeką Orzyszą, na północ od Orzysza, co potwierdził książę Albrecht. W akcie lokacyjnym nie podano wielkości nadania. Z późniejszych źródeł wiadomo, że Grądy liczyły 4 łany i były dobrami szlacheckimi. W trudnym do dokładnego sprecyzowania okresie w Grądach przebywali Drygalscy. W 1669 roku dobra w Grądach nabył starosta ryński Jerzy Krzysztof Finck (*Georg Christoff Fincken*), otrzymał również wolne rybołówstwo, ale oddawał miód z barci i pasiek. W 1681 roku Finck sprzedał je staroście z Zelek Fryderykowi von Heydeckowi. W 1719 roku Grądy zaliczono do dóbr kulmerskich (*Cöllmer*). Według danych opublikowanych w 1821 roku w Grądach mieszkało 20 osób. W 1857 roku majątek liczył 51 mieszkańców, a jego dzierżawcą był *Hugo Scheuman*. W 1864 roku w Grądach mieszkało 76 osób, a w 1867 roku - 82 osoby. Według danych opublikowanych w 1871 roku majątkiem o powierzchni 1400 mórg zarządzał *Fr. Scheumann*. Działała tu destylarnia. W 1879 roku administratorem dóbr nadal był *Fr. Scheumann*, ale majątek był wielkości 344 hektarów. Według danych z 1907 roku Grądy były majątkiem o powierzchni 287 ha, którego właścicielem był *Adolf Phillip*. Wieś początkowo nazywana była *Grunden*, później utrwaliła się nazwa *Gronden*. W połowie XIX wieku majątek w Grądach oddano w dzierżawę. Aktualnie wieś jest siedzibą sołectwa.

1.1. Zabytki

Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków:

- Dawny cmentarz ewangelicki założony w pierwszej ćwierci XIX wieku.

Najstarszy zachowany nagrobek: *Heinritte Joh. Scheumann* †1815. Na cmentarzu znajduje się kwatera wojenna z okresu I wojny światowej. Według zachowanych inskrypcji pochowany w niej jest nieznany żołnierz armii rosyjskiej z *10. finnländische Inf. Regt.* †1914-15.

1. Miejscowość: Grądy	KARTA ADRESOWA ZABYTKU		Numer karty gminnej ewidencji zabytków: 47
2. Gmina: Orzysz	5. Rodzaj zabytku: cmentarz ewangelicki, dawny	8. Nr karty ewidencyjnej w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków:	
3. Powiat: piski	6. Nazwa własna zabytku: ---	1494	
4. Województwo: warmińsko-mazurskie	7. Adres zabytku: Grądy	9. Nr i data wpisu do rejestru zabytków: A-816 z 27.06.1991 r.	
10. Fotografia		11. Opis zabytku: Cmentarz ewangelicki, dawny, założony w połowie XIX w. Położony na wschód od wsi, na wyniesieniu o sztucznie ustromionych stokach. Założony na planie prostokąta o powierzchni około 0,2 ha. Układ całości czytelny, kwater i mogił częściowo czytelny. We wschodniej części cmentarza duża prostokątna kwatera wojskowa z czasów I wojny światowej. Boki mogiły obłożone kamieniami polnymi. Na południowym skraju kwatery pojedynczy, betonowy nagrobek jednego nieznanego żołnierza rosyjskiego z regimentu piechoty, poległego 19.01.1915 r. Ze względu na wielkość kwatery z dużym prawdopodobieństwem można założyć, że spoczywają w niej również żołnierze niemieccy. W części centralnej cmentarza zachowana duża kwatera rodzinna. Wg Karty Cmentarza nr 1494 w archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Olsztynie, Delegatura w Elku w obrębie kwatery znajdowało się czternaście żeliwnych krzyży, w tym najstarszy nagrobek Henriette Scheumann z 1815 r. Obecnie zachował się jedynie najstarszy krzyż, odcięty od podstawy i umieszczony wtórnice w obrębie mogiły z betonową opaską. Reszta krzyży została odcięta od podstaw i skradziona. Z pozostałych grobów zachowały się pojedyncze, betonowe opaski mogił. Starodrzew: pojedyncze sosny, klony, lipy i tuje.	
13. Uwagi: ---		12. Stan zachowania zabytku: Brak pierwotnego ogrodzenia i pozostałości bramy. Wnętrze zarośnięte samosiewkami drzew. Część starodrzewu wycięta. Cmentarz zdewastowany. Zagrożony całkowitym zatarciem.	
		14. Kartę wykonał: dr Maciej Karczewski data: 12.02.2008 r.	

© Pracownia Badań i Dokumentacji Zabytków s.c., Białystok

2. Analiza zasobów

Poniższa analiza zasobów zawiera wykaz elementów materialnych oraz niematerialnych Sołectwa Grądy, które mogą być wykorzystane dla rozwoju miejscowości, w działaniach na rzecz jego odnowy.

Rodzaj zasobu	Opis (nazwanie) zasobu, jakim wieś dysponuje
Środowisko przyrodnicze, położenie	
Walory krajobrazu	<p>Wieś położona jest w południowo-wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego na pograniczu Krainy Wielkich Jezior Mazurskich i Pojezierza Ełckiego. Cechuje się dużymi walorami turystyczno-przyrodniczymi. Istnieją tu doskonałe warunki do wypoczynku, zwłaszcza letniego. Dzięki niskiemu uprzemysłowieniu przyroda zachowała tu swoje nieskażone bogactwo. Krajobraz młodoglacjalny, który został ukształtowany w neogenie. Największy wpływ na obecną rzeźbę terenu miała ostatnia faza zlodowacenia bałtyckiego, która zakończyła się ok. 10 tys. lat temu. Cofający się lądolód usypywał położone równoleżnikowo ciągi wzgórz morenowych, zbudowane z glin, żwirów i głazów. Większość głazów wykorzystano do budowy dróg i domów.</p> <p>Orzysz został założony nad jeziorem Orzysz i niemal ze wszystkich stron otoczony był rozległymi bagnami. Miało to z pewnością duże znaczenie obronne. Na obszarze zabagnionym znajdowały się niewielkie wzniesienia porośnięte żyznymi lasami liściastymi ze znaczącym udziałem grabu pospolitego lub po ich wykarczowaniu świeże łąki, miejsca te zwano grądzikami lub grądami. Na takich wyniesieniach często powstawały pierwsze osady - Grądy, Grądy Podmiejskie. Wzniesienie tutejsze jest dobrym miejscem,</p>

	<p>aby dostrzec układ wyniesień na tle obszarów niegdyś zabagnionych, a obecnie zmeliorowanych (wzdłuż rowów odwadniających rosną olsze czarne i wierzby kruche). Ze wzniesienia można dostrzec zabudowania przysiółka Grądy oraz na okoliczne łąki, na których latem żerują bociany białe.</p> <p>– Widokowy punkt na skraju lasu koło przysiółka Grądy -2,9 km</p> <p>- Z powyższego punktu widokowego widać na tle łąk w dolinie rzeki Orzyszy panoramę miasta Orzysza. Przy drodze znajduje się aleja starych klonów.</p>
Walory klimatu	<p>Gmina Orzysz położona jest w obszarze „mazurskiej” dzielnicy klimatycznej, która otrzymuje mniej energii słonecznej w warstwie przyziemnej, w związku z czym charakteryzuje się stosunkowo długimi i mroźnymi zimami oraz krótkim okresem wegetacyjnym (180-190 dni). Charakterystyczne dla tej dzielnicy jest również duże zróżnicowanie regionalne związane z wysokością n.p.m. oraz skupienie powierzchni wodnych i leśnych. Roczna suma opadów waha się od 550 mm do 700 mm. Do częstych zjawisk należą tutaj zbyt suche i zbyt wilgotne lata. Średnie wartości temperatury powietrza wahają się od – 2,5°C do - 4,5°C w styczniu do 16,5°C - 17°C w lipcu. Średnia roczna temperatura wynosi 6°C - 7°C. Amplituda roczna temperatury osiąga wartość 21,5°C. Zima trwa 110 dni. Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez 70-80 dni w roku.</p>
Walory szaty roślinnej, świat zwierzęcy	<p>Teren gminy charakteryzuje się znacznym poziomem lesistości. Lasy zajmują 146,77 km², co stanowi około 40,40% powierzchni gminy. Lasy ze względu na swój znaczny obszar, stanowią ostoję wielu rzadkich gatunków flory i fauny (m.in. roślinności torfowej i bagiennej oraz ptactwa wodnego). W strukturze lasów dominują bory sosnowe oraz bogate siedliska gradowe.</p> <p>Na terenie gminy Orzysz występuje zwierzyna łowna (dziki, sarny, jelenie, łosie, zające), bobry, wydry, żółwie błotne, rysie</p>

	<p>i nietoperze. Południowo-wschodni obszar gminy jest miejscem występowania wilka. Ponadto z racji posiadania znacznych terenów wód powierzchniowych na terenie gminy gniazdują ptaki wodne m. in. czapla siwa i dzikie gęsi oraz inne ptactwo. Ptactwo wodne ma dobre warunki do rozwoju w szczególności na terenach prawnie chronionych</p>
Wody powierzchniowe	Jezioro Orzysz
Wody podziemne	<p>Na terenie gminy Orzysz występuje zbiornik wody podziemnej, która charakteryzuje się brakiem izolacji od powierzchni warstwami słabo przepuszczalnymi. Na terenie gminy Orzysz nie przewiduje się pozyskiwania wód mineralnych. Osobną kwestią są wody geotermalne (mogą stanowić alternatywne źródło energii), lecz obecnie ich zasoby i możliwość wykorzystania są słabo rozpoznane. Od 1991 r. prowadzony jest monitoring jakości zwykłych wód podziemnych w sieci krajowej. Uzupełnieniem sieci krajowej jest monitoring regionalny.</p>
Gleby, kopaliny, budowa geologiczna	<p>Teren gminy Orzysz nie należy do regionów zasobnych w złoża surowców mineralnych. Udokumentowane złoża kopalin oraz objęte obszarem górniczym i koncesją zezwalającą na eksploatację występują w okolicach miejscowości Chmielewo (kreda jeziorna). Udokumentowane złoża, ale nie objęte obszarem górniczym i koncesją zezwalającą na eksploatację zlokalizowane są głównie w miejscowości Wierzbiny (kruszywo naturalne), Dziubiele (kruszywo naturalne, piasek i żwir), Odoje (kruszywo naturalne, żwir), Nowe Guty (kruszywo naturalne), Ogródek (kruszywo naturalne), Strzelniki I i II (kruszywo naturalne).</p>
Drogi, dostępność	Sołectwo Grądy leży przy Drodze Krajowej nr.63

komunikacyjna	
Sąsiedztwo	Wieś Grądy oraz osada Grądy Podmiejskie sąsiadują od strony południowej z miastem Orzysz, z pozostałych stron z sołectwem Mikosze, Pianki, Odoje i Jeziorem Orzysz.
Środowisko kulturowe	
Walory architektury wiejskiej, zabytki	<p>Zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dawny cmentarz ewangelicki założony w I ćwierci XIX wieku. Najstarszy zachowany nagrobek: <i>Heinritte Joh. Scheumann</i> †1815. Na cmentarzu znajduje się kwatera wojenna z okresu I wojny światowej. Według zachowanych inskrypcji pochowany w niej jest nieznany żołnierz armii rosyjskiej z <i>10. finnländische Inf. Regt.</i> †1914-15.
Historia, znani ludzie, wydarzenia	Wieś otrzymała przywilej lokacyjny w 1550 roku.
Specyficzne nazwy, ciekawa nazwa miejscowości	<p>W dokumentach krzyżackich (1550) <i>Grunden</i>, później <i>Gronden</i>. Na mapie <i>Districtus Reinensis</i> (1663) Józefa Naronowicza-Narońskiego-Grondy.</p> <p>Zarządzeniem Ministra Administracji Publicznej z 17 października 1949 roku o przywróceniu i ustaleniu nazw miejscowości nadano miejscowości obowiązującą nazwę Grądy</p> <p>Przez Sołectwo Grądy przebiegają szlaki rowerowe:</p>
Inne;	<ul style="list-style-type: none"> • czerwony "Wokół Jeziora Orzysz": Orzysz -<u>Grądy</u> -Odoje -Ostrów -Skomack Wielki -Ogródek -Rostki Skomackie -Wierzbiny -Orzysz • zielony "Po Szwajcarii Orzyskiej": Orzysz -<u>Grądy</u> -Odoje -Danowo -Stoczki -Ublik -Cierzpięty -Zastrużne -Drozdowo -Wężewo -Okartowo • czarny "Szlakiem Jezior Rynnowych": Orzysz -Kolonia <u>Grądy Podmiejskie</u> -Pianki -Ublik -Cierzpięty -Mataszczyki -Tyrkło -Wężewo -Okartowo

	<ul style="list-style-type: none"> • żółty "Szlak Rodzinny": Orzysz -<u>Grądy</u> -Odoje -Sumki -Pianki -Mikosze <p>W pobliżu wsi dwa punkty widokowe na okoliczny krajobraz i panoramę Orzysza.</p> <p>W obrębie sołectwa znajdują się: Grądy, Grądy Podmiejskie</p>
--	--

3. Diagnoza możliwości rozwoju sołectwa Grądy

Trzeba odpowiedzieć na pytanie: co należy zrobić w miejscowości?

3.1. Analiza SWOT

W procesie opracowywania Planu Odnowy Miejscowości niezbędne jest dokonanie tzw. Analizy SWOT. Technika analityczna SWOT polega na posegregowaniu posiadanej informacji o danej sprawie na cztery grupy (cztery kategorie czynników strategicznych):

***S (Strengths) –mocne strony: atuty rozwoju sołectwa:**

- liczne młode pokolenie (27,3% mieszkańców sołectwa),
- położenie przy drodze głównej DK 63,
- aktywnie działające Koło Gospodyń Wiejskich,
- kreatywni mieszkańcy,
- trzy szlaki rowerowe przebiegające przez sołectwo,
- zagospodarowane miejsce pod plac zabaw i boisko wiejskie,

***W (Weaknesses) –słabe strony: czynniki ograniczające rozwój sołectwa:**

- brak infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- mała aktywność mieszkańców,
- brak miejsca spotkań i integracji,
- niewystarczające oświetlenie sołectwa,
- stan dróg w sołectwie wymagający poprawy,
- brak chodnika przy głównej drodze DK 63 za przejazdem kolejowym,

***O (Opportunities) –szanse: możliwości rozwoju sołectwa wynikające z otoczenia:**

- możliwość pozyskania środków zewnętrznych,
- rozwój agroturystyki, wykorzystanie potencjału i położenia sołectwa,
- aktywizacja mieszkańców,
- integracja mieszkańców,
- rozwój własny mieszkańców –kursy, szkolenia,
- działania prozdrowotne,
- wyjazdy integracyjne,

***T (Threats) –zagrożenia: czynniki niesprzyjające, wynikające z otoczenia:**

- opuszczanie wsi przez ludzi młodych,
- brak perspektyw na rozwój gospodarstw,
- mała aktywność społeczna,
- zrażenie się ludzi przy kolejnej próbie pozyskania funduszy,

Jak można zauważyć największym problemem dotyczącym sołectwo jest brak odpowiedniej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. Poprawa tego stanu rzeczy wpłynęłaby korzystnie na rozwój sołectwa oraz poziom życia mieszkańców.

Jak można zauważyć największymi problemami dotyczącymi miejscowości jest mała aktywność mieszkańców. Jako główny czynnik takiego stanu rzeczy wskazywany jest brak miejsca, gdzie toczyłoby się centralne życie Grądów, gdzie wszyscy mogliby się integrować. Jak wynika z rozmów przeprowadzonych podczas spotkania wiejskiego (konsultacji społecznych) budowa budynku gospodarczego służącego do obsługi placu zabaw sołectwa i utworzenie miejsca spotkań integracyjnych umożliwiłyby rozwiązanie większości problemów nękających mieszkańców; zwiększyłyby aktywizację, zmotywowałyby mieszkańców do działania, pozwoliłyby na poczucie odpowiedzialności za dobro wspólne.

Pomimo niedogodności związanych z brakiem miejsca integracji, mieszkańcy w okresie letnim starają się aktywnie i wspólnie spędzać czas podczas festynów organizowanych w sołectwie. Pokazuje to jak bardzo chcą oni integrować się i spędzać wspólnie ze sobą czas. Fakt ten wskazuje również na to, jak bardzo dorosłym mieszkańcom zależy na kreowaniu pozytywnego wizerunku wsi w oczach dzieci i młodzieży, ponieważ podczas konsultacji wskazywali oni, że ta grupa, na równi z seniorami, jest dla nich bardzo ważna. Pokazuje to zaangażowanie w przygotowanie imprez sołeckich.

Ostatnim, choć nie mniej ważnym punktem, mającym ogromny wpływ na jakość życia mieszkańców jest brak wystarczającego oświetlenia sołectwa, zły stan dróg i brak części chodnika przy ruchliwej drodze krajowej. Inwestycje w tym kierunku wpłyną pozytywnie na wzrost bezpieczeństwa w sołectwie.

4. Planowane kierunki rozwoju

4.1. Wizja rozwoju miejscowości

Grądy to sołectwo, którego mieszkańcy aktywnie uczestniczą w życiu społecznym. Interesują się rozwojem swojej miejscowości. Widzą szansę zwiększenia swoich dochodów, poprzez świadczenie usług poza rolnictwem.

Powstanie budynku gospodarczego służącego do obsługi placu zabaw sołectwa i utworzenie miejsca spotkań integracyjnych zapewni lepsze kontakty między mieszkańcami wsi.

Zapewnienie odpowiedniej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, remonty dróg wpłyną korzystnie na rozwój, zapewnią odnowę wsi oraz zwiększą bezpieczeństwo i podniosą standard życia mieszkańców. Możliwość montażu kolektorów słonecznych czy budowy przydomowych oczyszczalni ścieków przyczyni się do ochrony środowiska oraz poprawi jakość życia ludzi.

Co jest ważne dla mieszkańców sołectwa Grądy?

Dla mieszkańców najistotniejsze są:

1. Porozumienie, które oznacza umiejętność dochodzenia do kompromisu i zgody.
2. Środowisko naturalne, które nas otacza, dbałość o naturę, czyli dbanie o czystość, estetykę naturalnych terenów i nowe nasadzenia oraz zapewnienie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej w celu zapobieżenia zanieczyszczenia wód gruntowych.
3. Troska o dzieci, wyrażająca się zagospodarowaniem terenu na plac zabaw, organizowaniem zabaw i zajęć pomagających odkrywać i rozwijać różne umiejętności.
4. Szacunek, który rozumiemy, jako troskę o wszystkich mieszkańców, przede wszystkim o osoby starsze i będące w potrzebie.
5. Tradycja przejawiająca się w udziale w dożynkach gminnych, wyplataniu wieńców dożynkowych, pielęgnowaniu obyczajów, pracy Koła Gospodyń Wiejskich.
6. Gospodarność i zaradność, oznaczające troskę o ekonomiczny byt oraz dobre wykorzystanie tego, co nas otacza, czym dysponujemy.
7. Organizowanie różnych form wspólnego spędzania wolnego czasu, rozwijania zainteresowań, dbania o kondycję fizyczną i psychiczną mieszkańców.
8. Pomaganie osobom starszym w pokonywaniu codziennych trudności.

4.2. Cele strategiczne i działania

Mając na uwadze mocne i słabe strony Sołectwa Grądy oraz wizję rozwoju tego obszaru przyjęto następujące **cele strategiczne**, które są gwarancją realizacji zadań zmierzających do spełnienia wyznaczonej dla wsi wizji:

1. Dobrze rozwinięta infrastruktura.
2. Podniesienia poziomu aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców.
3. Ładne, zadbane i bezpieczne Grądy.
4. Mieszkańcy żyją w zgodzie z przyrodą, dbając o tradycję i kulturę.
5. Osoby starsze otoczone troską.

Działania na rzecz rozwoju wsi i zabezpieczenia potrzeb jej mieszkańców obejmą między innymi:

- remont i modernizację dróg,
- budowa budynku gospodarczego służącego do obsługi placu zabaw sołectwa i boiska,
- wykonanie chodnika przy drodze DK nr 63,
- zapewnienie odpowiedniego oświetlenia miejscowości,
- mobilizację mieszkańców wsi do podejmowania wspólnych przedsięwzięć,
- zapewnienie odpowiedniej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej,
- odpowiednie oznakowanie miejscowości wchodzących w skład sołectwa,
- ożywienie wiejskich tradycji,
- rozwijanie domowego przetwórstwa spożywczego i gastronomii,
- domowy wyrób serów, konfitur, przetworów mięsnych lub leśnych oraz wypiek chleba i innych produktów, sprzedaż lokalnych wyrobów, ubieganie się o znaki jakości,
- upowszechnianie kultury regionu Mazur,
- wynajmowanie miejsc noclegowych, rozbudowę turystycznej bazy noclegowej,
- zwiększenie atrakcyjności agroturystycznej.

Określone cele strategiczne wiążą się z realizacją zadań wspierających rozwój obszarów wiejskich, zapewniają stałą poprawę warunków życia, zamieszkania i bezpieczeństwa mieszkańców. Wpływają również na promocję produktu regionalnego, turystyki wiejskiej.

Oczekiwane efekty działań:

- poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i drogowej,
- stworzenie atrakcyjnych terenów pod względem inwestycyjno- mieszkaniowym,
- zapewnienie odpowiedniego miejsca spotkań dla „małych” i „dużych” mieszkańców Grądów,
- zapewnienie odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa na terenie sołectwa,
- wypromowanie miejscowości, zachęcenie do jej odwiedzania lub do zamieszkania w niej,
- wspólne uczestnictwo w szkoleniach, spotkaniach integracyjnych, imprezach kulturalnych, festynach, warsztatach.

4.3. Szacunkowy koszt i harmonogram działań

Źródłami finansowania Planu Odnowy Miejscowości Grądy będą:

- środki w ramach programów operacyjnych przewidzianych do realizacji na lata 2014-2020, a także w latach następnych w ramach ogłoszonych programów:
- środki własne Gminy
- inne zewnętrzne źródła finansowania.

Problemy	Działania/Koszt	Okres realizacji	Spodziewane efekty
Niedostatecznie oświetlone drogi	Zainstalowanie oświetlenia 15 000 zł	2017-2019	Dzięki oświetleniu drogi poprawi się widoczność i bezpieczeństwo użytkowników.
Brak wyposażonego miejsca spotkań mieszkańców	Zakup kontenerowego budynku gospodarczego służącego do obsługi placu zabaw i boiska, który będzie służyć mieszkańcom. 207 000 zł	2017-2019	Dzięki zakupowi budynku kontenerowego mieszkańcy poczują się bardziej, zintegrowani, będzie też można prowadzić więcej spotkań.
Niewystarczające zainteresowanie spotkaniami wiejskimi, brak odpowiedniego zaplecza do właściwej i komfortowej realizacji spotkań wiejskich	Wyposażenie Sali zebrania wiejskiego: <ul style="list-style-type: none">• tablica do pisania flip-chart• komputer, rzutnik i ekran,• mikrofon i nagłośnienie,• dzwonek dla prowadzącego,• zaplecze kuchenne 10 000 zł	2018-2022	Sprawne i komfortowe przeprowadzanie spotkań wiejskich, zwiększenie zainteresowania spotkaniami wiejskimi, a przez to- sprawami Sołectwa
Niewystarczające oznakowanie budynków i dojazdów	Czytelne oznakowanie budynków i dróg w miejscowości zapewni łatwy		Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców.

do posesji w miejscowości	dojazd do posesji, np. w przypadku pogotowia ratunkowego 5 000 zł	2017-2018	Ułatwienie osobom „z zewnątrz” komunikacji z mieszkańcami
Coraz mniejszy kontakt między mieszkańcami	Organizowanie dyskusji, warsztatów i szkoleń, spotkań integracyjnych. Zorganizowanie rajdu dla wszystkich pokoleń lub wspólnego spotkania przy muzyce. 3 000zł	2017-2027	Powrót do dawnego „porządku”, przywrócenie zasad sąsiedzkiej pomocy, wspólne kultywowanie tradycji, zawiązywanie kół zainteresowań.
Brak aktywności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych	Organizowanie spotkań dotyczących planowanych przedsięwzięć, wybranie Lidera wsi, stały kontakt z Wydziałem Pozyskiwania Funduszy, Strategii i Rozwoju UM w Orzyszu	2017-2027	Aktywne pozyskiwanie środków zewnętrznych ułatwiające realizację zamierzonych celów
Mała aktywność mieszkańców	Bezpośrednie zaproszenie mieszkańców na spotkania, nagradzanie za aktywność i osiągnięcia, organizowanie spotkań integracyjnych, służących przedstawieniu i wysłuchaniu wszystkich pomysłów. Animacja lokalnej aktywności mieszkańców 3 000 zł	2017-2027	Większa aktywność mieszkańców. Animacja lokalnej aktywności jest po to, by mieszkańcy poczuli się ważni.
Modernizacja dróg w Sołectwie	Wykonanie dokumentacji technicznej oraz przystąpienie do prac modernizacyjnych 100 000zł	2018-2025	Podniesienie komfortu poruszania się po miejscowości, pracy w gospodarstwach, zapobiegnięcie „zakopywaniu” się ciężkich pojazdów
Doprowadzenie do wsi kanalizacji i wodociągu	Podniesienie jakości życia 1 600 000zł	2018-2025	Podniesienie komfortu i jakości życia mieszkańców, obniżenie opłat za wywóz nieczystości płynnych
Budowa chodnika od przejazdu kolejowego do granic sołectwa	Wykonanie 0,4 km chodnika 56 000zł	2017-2019	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom poruszającym się pieszo
Poprawa bezpieczeństwa na ścieżce rowerowej	Montaż barierki wzdłuż ścieżki rowerowej 7 000zł	2018-2020	Zapewnienie bezpieczeństwa osobom poruszającym się rowerem

Jak już wspomniano wcześniej najważniejszym tematem dla mieszkańców Grądów jest stworzenie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, poprawa stanu dróg na terenie sołectwa. Jednym z „palących” problemów jest doprowadzenie wodociągu do gospodarstwa znajdującego się w Kolonii Grądy Podmiejskie, lub znalezienie alternatywnego sposobu na zapewnienie dostępu mieszkańcom gospodarstwa do wody (np. studnia głębinowa). Mieszkańcy chcieliby, żeby działki znajdujące się na obszarze sołectwa były uzbrojone w niezbędne media. Pozwoliłoby to na stworzenie atrakcyjnych terenów np. pod budownictwo mieszkalne. Oprócz złego stanu dróg mieszkańcy zgłaszali brak chodnika na odcinku od przejazdu kolejowego do granic sołectwa.

Budowa budynku gospodarczego służącego do obsługi placu zabaw i boiska w znacznym stopniu wpłynie na podniesienie poziomu życia mieszkańców sołectwa. Większość działań, planowanych przez mieszkańców opiera się na posiadaniu odpowiedniego zaplecza. Budynek gospodarczy składający się z Sali głównej, pomieszczenia gospodarczego i łazienki, wykorzystywany będzie do wykonywania prac warsztatowych, oraz do przechowywania materiałów, narzędzi i sprzętu.

Niektóre spotkania wymagają przygotowania poczęstunku. Dobre zaplecze kuchenne umożliwi przygotowanie takiego posiłku, a koszty spotkań będą niższe. Jednocześnie spotkania mogą być dłuższe. Zwiększenie aktywności mieszkańców i polepszenie ich kontaktów będą miały wpływ na poprawę jakości życia społeczności wiejskiej. Wzrośnie poczucie bezpieczeństwa współmieszkańców.

Zagospodarowany teren wokół budynku podniesie atrakcyjność i funkcjonalność tego miejsca. Zadbany trawnik z krzewami i klombami będzie atrakcyjnym miejscem na spotkania w okresie letnim szczególnie dla dzieci i młodzieży. Nowy budynek wraz z uporządkowanym pięknym otoczeniem będzie też wizytówką naszej wsi. Utworzenie placu zabaw sprawi, że dzieci chętniej będą wychodzić z domu i spędzać czas w bezpiecznym, kolorowym miejscu.

Wymienione działania wpłyną korzystnie na integrację mieszkańców Sołectwa Grądy. Zwiększenie aktywności mieszkańców i polepszenie ich kontaktów będą miały wpływ na działania mające na celu polepszenie jakości ich życia. Także świadomość możliwości skorzystania z pomocy sąsiedzkiej sprawi, że ludzie nie będą czuli się samotni. Częstsze kontakty szczególnie z osobami starszymi służyć będą również rozwojowi wewnętrznemu mieszkańców. Ludzie starsi lub samotni nie zawsze radzą w życiu. Zauważenie ich potrzeb jest przejawem szacunku do tych osób.

Zorganizowanie sąsiedzkiej pomocy w dowożeniu seniorów do lekarza czy urzędu z pewnością ułatwi im załatwienie wielu spraw. Poczują się dowartościowani w zamian podzielą się swoją wiedzą i życiowym doświadczeniem z młodszymi mieszkańcami.

W związku z zapewnieniem odpowiedniej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej oraz polepszenia stanu dróg i chodników wzrośnie standard życia oraz poczucie bezpieczeństwa mieszkańców.

5. System wdrażania i monitoringu

Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Grądy rozpocznie się poprzez uchwalenie go na Zebraniu Wiejskim a następnie na wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Miejskiej w Orzyszu. Odpowiedzialnym za jego realizację będzie Burmistrz Gminy Orzysz.

Prace nad Planem od samego początku będą poddane pełnej kontroli mieszkańców Grądy. Będzie to dla nich źródło informacji na temat zaplanowanych zadań i inwestycji, a także o postępach prowadzonych prac.

Monitorowanie każdego przedsięwzięcia –czyli dbanie o prawidłowy jego przebiegu przez cały czas jego trwania polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych. W monitoringu biorą udział wszystkie podmioty oraz komórki organizacyjne Urzędu Miejskiego w Orzyszu zaangażowane we wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości. Monitorowanie odbywać się będzie w formie bezpośredniej, polegającej na dokonywaniu wizji lokalnych i sprawdzaniu rzeczywistego stanu realizacji działań oraz pośredniej - sprawozdawczej, polegającej na analizowaniu materiałów, statystyk.

6. Public Relations Planu Odnowy Miejscowości Grądy

Zadaniem Public Relations jest upowszechnianie zamierzeń Planu Odnowy Wsi Grądy i opierać się będzie o trzy główne formy komunikacji:

- Internet;
- Prasa lokalna i centralna;
- Promocja i reklama bezpośrednia.

Przewiduje się również stworzenie „polityki Informacyjnej sołectwa-

„Polityka informacyjna” sołectwa obejmuje cały rok i składa się z kilku rodzajów informacji przekazywanych poprzez stronę internetową:

- informacja o funduszu sołeckim (istota funduszu, zasady, terminy itp.),
- powiadomienie o spotkaniach (10 – 12 spotkań w roku),
- powiadomienie o zebraniach wiejskich (marzec, maj, wrzesień),
- przedstawienie programu spotkania i programu zebrania wiejskiego,
- rozpowszechnienie protokołów (relacji) ze spotkań i zebrania wiejskiego (także dla tych mieszkańców, którzy z różnych przyczyn nie uczestniczyli w spotkaniu bądź zebraniu wiejskim),
- zapraszanie do dyskusji.

„Polityka informacyjna” sołectwa uwzględnia także:

- powiadamianie o działaniach podejmowanych w sołectwie,
- powiadamianie o zebraniach poprzez SMS,
- powiadamianie o zebraniach poprzez facebook,
- zamieszczanie informacji na tablicy ogłoszeń bądź w gablocie ogłoszeniowej,
- wydrukowanie 50-100 ulotek o proponowanych inicjatywach (format A5, dwustronny druk) i dostarczenie do domów. Ulotki są opracowane w czterech wersjach i pojawiają się cztery razy w roku.

Podsumowanie

Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych elementów odnowy wsi, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki finansowe w ramach „Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020” działanie „Odnowa i rozwój wsi”, jak również stanowić będzie wytyczne dla władz Gminy Orzysz przy opracowaniu kierunków rozwoju poszczególnych miejscowości.

Celem działania „Odnowa i rozwój wsi” jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich poprzez zaspokojenie potrzeb społecznych i kulturalnych mieszkańców wsi oraz promowanie obszarów wiejskich. Działanie umożliwi rozwój tożsamości społeczności wiejskiej, zachowanie dziedzictwa kulturowego i specyfiki obszarów wiejskich oraz wpłynie na wzrost ich atrakcyjności turystycznej i inwestycyjnej. Opracowany Plan Odnowy Miejscowości zakłada w przeciągu 10 najbliższych lat realizację kilku zadań. Istota tych zadań jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną i kulturową. Zakładane cele Planu przewidują wzrost znaczenia wsi poprzez rozwój kultury, edukacji, sportu i rekreacji.

Realizacja Planu Odnowy Miejscowości ma także służyć integracji społeczności lokalnej, większemu zaangażowaniu wolnego czasu dzieci i młodzieży oraz rozwojowi organizacji społecznych.

Zapisy zawarte w Planie Odnowy Wsi Grądy są zgodne z zapisami Strategii Rozwoju Gminy Orzysz 2015-2025, Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego oraz Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2014-2020.